

գիրը կը ներկայացնէ, բայց թէ հայուն բնագիրն՝ արարականը, Անատոլիոսի բառական ամբողջ թարգմանութիւնն է՝ թէ անոր լրացէն բաղաձայն, ամբողջական համեմատութիւն մ'այս կարգի յոյն հիղնականաց հետ՝ կրնայ ցուցնել:

Հ. Գ. Գ.

ԱՅԿԱՅԵՐԻ ԹԻՐԹՈՒՆԻ ԹՈՂԿԷՓՈՒՆՅՈՒՆ

1. Ա. և Բ. Մնացորդաց գրքերու նորագիտ հայ թարգմանութիւնը: — 2. Մի հատուած Մ. Խորենացու պատմութիւնից: — 3. Մտրո լանտները գտնող հայ պարսկազու մը: — 4. Հայկական ինն յիշատակարաններ: — 5. Գաղթականութիւն թէ պանդխտութիւն: — 6. Հարկն է վերջ ինչ նայելու ստղծի: — 7. Ղզղաթաց մայլու նկարներ: — 8. Ճառասանոց օգնութիւն: — 9. Դիւանայ ծերունայ մը բարեգործութիւնը: — 10. Հուրթան քնդործը քրիւն ուզող անձնուրաց երիտասարդ մը: — 11. Վիժակազիւր Բուզարիայի հայրը: — 12. Տոկուն կոտորողն լուսինը: — 13. Նորաքանչիւր ոչ թող կրցածը սայ: — 14. Հայ երգահաններ: — 15. Հայերէն ինն տաղարութիւններ:

1. Ա. և Բ. Մնացորդաց գրքերու նորագիտ հայ թարգմանութիւնը: Գրած էինք անցեալ անգամ այս գիտական նկատմամբ. հաջիկ այս օրերս (Սեպտ. 2) հասաւ մեր ձեռքը «Արարատի» Յուլիս թիւը. ուր ամբողջական զետեղուած է յօդուածը. բայց կայ խնդրական ծանուցում մը, Պրոֆ. Խալաթեանի այս խօսքերուն նկատմամբ. «Աստուածաշնչի այդ հոգեւորագիտ դրշտներն այլ դրշտներէն հետ միասին գտնուած է Մայր Աթոռի մատենադարանին առաջին դահլիճում, ուր պարսպում է երկար ժամանակ Ս. Գրքի թարգմանութեանը տպագրելու համար 2. Եղիան Հատան-Ջալալեանցը՝ Սրբ. Վ. Վ. կը յաւելու այս խօսքերուն վերջոյշեալ ծանուցումը. «Ողբագի այս խօսքերը թիւրքմանութեան առիթով շտան, կարեւոր ենք համարում աւելացնել, որ 2. Եղիան Վեհ. Հայրապետի հրամանաւ տպահներն ի վեր զտպում են ինչնով ձեռագիրն աստուածաշնչիների համեմատութեանը, նկատել էր իւրեւ իւր գործում է, Մնացորդաց գրքերի այս օրերու մէջ ամբողջականից սենցած խոշոր տարբերութիւնն եւ մտադիր էր գիտականից այս մասին նորին Վեհափառութեան, երբ մատենադարանն է գալիս Պ. Խալաթեանին եւ հետաքրքրուում նորա զբաղմունքով: Հայր Եղիան ցոյց է տալիս իւր նկատմանը, եւ Պր. Խալաթեան շտապում է Վեհափառ. հայրապետից այս, աղաքեւ կորեւար, գիտի ճշտապարկութեան իրաւունքն առնել:»

Հաս կարեւոր ծանուցում կ'ըլլար այս, եթէ Պր. Պրոֆէսորն արդէն իւր յառաջաբանին մէջ յիշատակած ըլլար զհայր Եղիան, եւ իւր այս նկատմանը ըսած զազմունքը: Եկիրորդ՝ բարոյովին անորոք կ'ըլլար Պրոֆէսորին ձեռնարկութիւնն եթէ 2. Եղիան նկատած ըլլար, թէ այս տարբերութիւնն յառաջ կու գայ՝ Ս. Գրքը, ասորիւնէն բնագրէն թարգմանաւ ըլլալէն Ս. Խորենացիին

բառն չէ փոխելը «Արարատի», ծանուցման մէջ: Ցարէր-Նիւնիւրը նշանակել եւ Բարիւրը ցոյց տու, իրարմ անկախ առաւելութիւններն են: Հաստեղ տեսած էն անշուշտ ինքնոր մը ծառէն ինչպէս, բայց այս պարզ երեւութիւնն արեւելաց շարժման վարդապետութիւնն հաստատապէս հետեւեցնել միայն — Նեւդոն մը կրցաւ: Յամանայն դէպք, եթէ տարբերել թարգմանութեան մը հետքերն ստով պիտի հաստատուին, հայ ուսումնասիրութիւնը մեծ գիւտ մ'ըրած է:

2. Մի հատուած Մ. Խորենացու պատմութիւնը: «Արարատ» (Յուլիս) կը հրատարակէ համառոտ ծանութեան մը անխնայ զարգէտ, գաղափար Տէր Մկրտչեանի մէկ նոր գիւտին նկատմամբ, որ է Մ. Խորենացու բնագրին տարբեր մէկ հատուածից, որ շատ տեղը սենցած յաւելումներով եւ տարբերութիւններով կ'ուղղէ Խորենացու միայն հիմայ ծանօթ բնագիրը, Սեւն տեղ՝ ազգային թէ օտարազգի հայաբաններ, եւսանք մը ցոյց աւ տան ձեռագրաց մէջ թարգման գանձերն հրապարակ հանելու: Այս, ինչպէս յայտնի է, շատ ուրախալի երեւոյթ է, վասն զի ստով միայն հրատարակելու ինչպէս եղած բնագրին ուղղելով գտական մատենագրութեան նոր շարք մը հրատարակել, որուն ծրագրին նշանակութիւնը, պիտի յօգէ իրարաւ այլեւայլ տեղեր եղած հրատարակութիւններն եւ կրցում ընելու գիտաւոր աղբիւր պիտի ծանցուի: Որչափ դժուր կը մնայ դեռ. տեսնելու մեր անցեալ կենաց եւ հնութեան ներկայացուցիչներու մնաց երկուքն լուստաբերու եւ գիտամատոյց ընելու համար ամէն հայապետաց:

3. «Կոր» խնամի փոխը հայ գործիքու մը: Յաւան տանց «Կորագիւնի» մէջ (Թիւ 14), «Կոր»-ի անբարոյականութիւնն անուամբ քանի մը գիտողութիւններ ըսած էր «Կորագիւնը», Պր. Կուրտիկեան՝ որուն հաղթելու աւելումն էին մեր խօսքեր, ինչ գիտողութիւնն՝ յօդուածն էր՝ նուազեւ, եւ պատասխան կու տայ «Ճերմակէ Եւրոգիւն» հայառաւ տաճկաբարբառ. լրագրին մէջ (1896, 1 Օգոստոս, էջ 3): Սոյն լրագրին ունեցողներուն կ'առաջարկենք որ անգամ մը եւս հետաքրքրուին՝ յօդուածագրին իրենապաշտպանութեան խօսքերը կորաւոր, եւ կը գտնեն, թէ շատ յարմար հանգիստ էր մեր գիտողութիւնները: Բառ առ բառ ըսած էինք. «Այսպէս կամք մեր յառաջագիր նախագաւաթութիւններէն հետեւեալ խորհրդածութիւնը ծանուց կ'առնու. կամ Պր. Կուրտիկեան ինչպէս թէ ինչ յառաջ ինչն էր այս բառերն համեմատութեան էին եւ — «գոր» եւ «գոր»-ից ցոյց տալ, եւ կամ չէր ինչ. (Ինչպէս պիտի տեսնենք քիչ մը ետքը, խնդրահարկութեան հաստատման է այս վերջին մասը, Պր. Կուրտիկեան կը շնորհաւորենք իւր ծանոթատիրութիւնը), «եթէ», (գրած էինք)՝ վերջին մասը գրեթէ անարար հաստատութիւն պիտի եղար ինչպէս մասին այս նոր գտնուններն արդէն Գեւորգ գլխի Պարսկ. Բառագրքին մէջ նշա-